

Силабус курсу:

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З РІЗНИМИ ГРУПАМИ КЛІЄНТІВ

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

<i>Ступінь вищої освіти:</i>	Бакалавр
<i>Спеціальність:</i>	231 "Соціальна робота"
<i>Рік підготовки:</i>	1
<i>Семестр викладання:</i>	Осінній
<i>Кількість кредитів ЄКТС:</i>	8.0
<i>Мова(-и) викладання:</i>	українська
<i>Вид семестрового контролю</i>	екзамен

Автор курсу та лектор:

к.психол.н., доц., Каширіна Євгенія Володимирівна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри практичної психології та соціальної роботи

посада

kashirina@snu.edu.ua	+38-050-855-5130	Viber за номером телефону	325ГК аудиторія кафедри ППСР
електронна адреса	телефон	месенджер	консультації

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу:

Метою лекційних занять за дисципліною є підготовка кваліфікованих фахівців шляхом засвоєння ними теоретичних знань, понять, принципів соціальної роботи з різними групами клієнтів в Україні та вивчення напрямів діяльності державних і громадських організацій, що надають допомогу та підтримку визначеній цільовій аудиторії.

Метою самостійної роботи за дисципліною є засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача; поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Результати навчання:

Знання: професійні і етичні стандарти соціальної роботи з різними групами клієнтів; теоретичні основи методології соціальної роботи з різними групами клієнтів; підходи, концепції, методи соціальної роботи з різними групами клієнтів; методики і техніки соціальної роботи з різними групами клієнтів; теорію і практику соціального проектування у роботі з різними групами клієнтів.

Вміння: виділяти об'єкти і предмети діяльності соціального працівника при обслуговуванні різних груп клієнтів; визначати причини та аналізувати проблеми різних груп клієнтів, проектувати взаємодію з фахівцями соціальних служб різних організацій соціальної сфери; знаходити і апробувати техніку соціальної роботи з різними групами клієнтів; вступати в контакт з суб'єктами професійної взаємодії соціального працівника, співпрацювати у рамках команди, служби фахівців соціальної роботи щодо надання наданням допомоги різними групами клієнтів.

Передумови до

Базові знання у сфері соціальної роботи, знання щодо загальних соціономіч-

початку вивчення:

них процесів; навички у сфері соціальних досліджень.

Мета курсу (набуті компетентності)

Мета викладання дисципліни полягає у оволодінні знаннями та уміннями щодо застосування теорії і практики соціальної роботи, принципів і методів соціальної роботи з різними групами клієнтів, ознайомленні здобувачів вищої освіти з генезою виникнення та розвитку соціальної роботи як особливої сфери діяльності людини, наукової галузі, навчальної дисципліни, використовуючи системний підхід.

Вивчення даного навчального курсу призначене для формування, удосконалення та розвитку у здобувача вищої освіти наступних компетентностей:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу соціальних теорій.

ЗК03. Здатність удосконалювати й розвивати професійний, інтелектуальний і культурний рівні.

ЗК07. Здатність ініціювати, планувати та управляти змінами для вдосконалення існуючих та розроблення нових соціальних систем.

СК03. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати соціальні ситуації.

Що забезпечується досягненням наступних програмних результатів навчання:

РН01. Уміння підбирати методи та визначати прийоми викладання теорії і практики соціальної роботи відповідно до мети й організаційної форми діяльності, володіти науковою термінологією в галузі соціальної роботи.

РН03. Уміння організувати і координувати професійну діяльність з врахуванням світових стандартів підготовки фахівців, залучати до використання іноземної мови у професійному спілкуванні та мовленні.

РН04. Уміння використовувати організаційні методи: збору, систематизації, аналізу інформації, визначення цільових завдань, підготовки і прийняття рішень, підбору і розстановки кадрів, виконання завдань, визначення строків.

РН10. Уміння здійснювати експертну оцінку соціальної роботи та проектувати систему соціальної допомоги споживачам соціальних послуг.

РН11. Уміння передбачати результати практичної соціальної роботи та розробляти відповідні соціальні проекти і програми.

РН12. Уміння використовувати методи збору первинної інформації, наукові методи її обробки та оформляти результати дослідження.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1	Витоки історії соціальної роботи в Україні	2/2	Зародження процесів підтримки та взаємодопомоги у східнослов'янських племен. Практика надання захисту в системі роду та громади. Основа господарської форми допомоги. Особливості соціальної допомоги в Київській Русі. Церковні братства. Організаційна структура волонтерів.	Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
2	Соціальна робота з клієнтами різного віку	2/2	Вивчення особистості клієнта у соціальній роботі. Гуманістичний підхід у соціальній роботі. Біопсихологічний підхід у соціальній роботі. Поведінка, індивідуальні якості, соціальний статус, соціальні ролі, набуті чи втрачені. Системний підхід у соціальній роботі. Підходи до типології клієнтів соціальної роботи.	Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
3	Особливості роботи з різними групами клієнтів	2/2	Програма індивідуальної соціальної роботи з клієнтом. Вікова структура населення. Базові характеристики дитинства. Інститути та агенти соціалізації. Основні напрями діяльності соціальних працівників з клієнтами різного віку.	Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
4	Соціальна робота з молоддю	2/2	Головні форми надання соціальної допомоги молоді. Провідні інститути та агенти соціалізації молоді. Формування соціальної роботи з молоддю. Засади щодо процесу формування й розвитку соціального захисту особистості молодої людини.	Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
5	Соціальна робота з людьми зрілого та старечого віку	2/2	Головні чинники формування соціальної роботи з людьми зрілого віку. Формуючі напрями роботи соціальних працівників з людьми зрілого віку. Головні чинники формування соціальної роботи з людьми літнього віку. Сутність понять старіння і старість. Рівні роботи з людьми похилого віку (ЛПВ). Соціальна самодіяльність. Поліпшення зв'язків між поколіннями, зближенню людей похилого віку і молоді, передачі життєвого досвіду та знань.	Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
6	Типологія дітей за групами девіантно-кримінальної поведінки	4/4	Типологізація соціальної роботи з дітьми за групами ризику (проблемними групами). Причини потрапляння дітей до груп ризику. Профілактична робота з дітьми. Психопрофілактична робота з дітьми. Консультування в галузі профілактичної роботи. Корекційна робота з дітьми в галузі профілактики. Типологія дітей за групами девіантно-кримінальної поведінки. Психологічні особливості дитячих девіацій. Девіантна поведінка дитини. Діти-вандали. Віктимність та віктимна дитина.	Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
7	Соціально-психологічна робота з дітьми, схильними до девіантної поведінки	2/2	Загальна соціально-психологічна робота з дітьми, схильними до девіантної поведінки. Психологічна служба в системі освіти України. Система соціального захисту й профілактики правопорушень серед неповнолітніх. Технологія подолання девіантної поведінки дитини. Установи соціального захисту дітей.	Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
8	Соціальна робота з представниками проблемних груп	2/2	Феномен «проблемна ситуація». «Ризик» та «групи ризику». інваліди, діти-сироти, діти з відхиленою (асоціальною, девіантною) поведінкою, літні люди й розумово відсталі, біженці, люди, які зазнали насильства, алкоголіки, наркомани, бездомні, жертви екологічних катастроф, сексуальні меншості, злочинці, хворі на СНІД, люди, які займаються проституцією, обдаровані люди, які відчують труднощі в спілкуванні («важкі» для інших).	Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
9	Соціальна робота з особами алкогольної та наркотичної залежності	4/4	Алкогольна залежність. Коло проблем відносно явища алкоголізму що має турбувати соціального працівника. Жіночий алкоголізм. Дитячий і підлітковий алкоголізм. Алкоголізм людей похилого віку. Сімейний алкоголізм. Наркотична залежність. Форми наркотичної «залежності». Соціальна робота з алкоголезалежними клієнтами. Соціальна робота з наркозалежними клієнтами.	Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
10	Соціальна робота з військовослужбовцями (їх сім'ями) та ув'язненими	2/2	Військовослужбовці та їх сім'я. Проблеми й кризи суспільства що знаходять відображення в Збройних силах України. Проблеми з якими стикаються сім'ї військовослужбовців. Соціальна робота з військовими та їх сім'ями.	Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
11	Соціальна робота з особами без визначеного місця проживання, з обмеженими можливостями, інвалідами, мігрантами, злидненими	4/4	Особи без визначеного місця проживання. Соціальна робота з особами без постійного місця проживання. Особи з обмеженими можливостями. Інваліди. Соціальна робота з інвалідами. Мігранти, біженці й переміщені особи. Специфіка соціальної роботи у сфері міграції. Соціальна робота з мігрантами. Злиденні.	Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
12	Соціальна робота з жінками	4/4	Жінки-як головний тип клієнтів соціальних працівників. Телефонна служба "Жінки - насильство - інформація". Центри інформації для жінок. Центри планування сім'ї та сімейного виховання. Спеціалізовані служби, що займаються розв'язанням проблем жіночого безробіття. Соціальна допомога неповним сім'ям. Соціальні та освітні програми для жінок, які скоїли злочин.	Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
13	Соціальна робота з	4/4	Соціальна робота із сексуальними мен-	Практичні вправи.

№	Тема	Години (Л/П 3)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
	жертвами «торгівлі людьми»		шинами та особами, які займаються проституцією. Попередження різних форм насильства над жінками, сексуальної експлуатації й торгівлі жінками. Мета діяльності соціальних працівників із сексуальними меншинами. Робота фондів допомоги сексуальним меншинам.	Індивідуальні завдання. Опитування.
14	Соціальна робота з сім'ями	2/2	Сутність поняття «сім'я». Типологія сімей. Напрями соціальної роботи за типологіями сімей. Важка життєва ситуація. Робота з сім'єю на основі технологічного підходу. Принцип системності. Соціальні проблеми неповних сімей.	Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
15	Соціальна робота з клієнтами, які зазнали насилля в сім'ї	4/4	Сімейна терапія. Сімейна психопрофілактика. Надання соціальної допомоги сім'ї. Сімейне посередництво у розв'язанні сімейних конфліктів. Сімейне консультування. Соціально-педагогічна робота з сім'єю. Соціальне обслуговування сім'ї. Соціально-реабілітаційна робота з сім'єю. Соціальний супровід сім'ї. Соціальне інспектування. Соціальна робота з клієнтами, які зазнали насилля в сім'ї. Основні проблеми насильства. Соціальна робота з жертвами насильства.	Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.

Рекомендована література

Основна література:

1. Барабаш В.В. Соціальні технології: світовий досвід та тенденції розвитку в Україні: Монографія. – К.: ПП Вишемирський, 2008. – 340с.
2. Безпалько О.В. Соціальна робота в громаді: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 172с.
3. Браун А., Боурн А. Супервізор у соціальній роботі: супервізія догляду в громаді, денних та стаціонарних установах. – К.: Пульсари, 2003. – 240с.
4. Васьківська С.В. Соціально-психологічний супровід клієнтів: технологія ведення консультативного діалогу: Навч. посібник. – К.: В. Главник, 2006. – 128с.
5. Інноваційні моделі соціальних послуг: Проекти Українського фонду соціальних інвестицій / [Т.В. Брижуватий, В.С. Довбня, Л.П. Дума та ін.]. – К.: Віпол, 2006. – 320с.
6. Історія, теорія і практика соціальної роботи в Україні / [Упоряд.: С.Я. Марченко, М.С. Кратінов, Л.Ц. Ваховський, О.П. Песоцька, В.О. Кратінова]. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 408с.
7. Капська А.Й., Архипова С.П. Підготовка соціальних працівників. – Черкаси: ЧНУ, 2003. – 248с.
8. Мальчик М.В. Становлення соціального захисту та суспільного добробуту громадян в Україні: Монографія. – Донецьк: Інститут економічної промисловості, 2007. – 228с.
9. Мигович І.І., Жмир В.Ф. Теоретичні засади соціальної роботи: Навч. посібник. – Ужгород: Говерла, 2007. – 410с.
10. Оцінювання потреб клієнтів соціальних служб: Метод. рекомендації для закладів та установ, що працюють із вразливими групами населення / [Н.Б. Бондаренко, О.В. Буднік, Л.П. Дума та ін.]. – К.: ТОВ “ЛДЛ”, 2007. – 208с.

11. Поліщук В.А., Янкович О.І. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи: Курс лекцій. – Тернопіль: ТДПУ, 2009. – 256с.
12. Сидоров В.Н. Профессиональная деятельность социального работника: ролевой подход. – Винница: “Глобус пресс”, 2006. – 408с.
13. Соціальна робота з дітьми і молоддю: теоретико-методологічні аспекти / Зверева І.Д., Козубовська І.В., Керцман В.Ю., Пічкарь О.П. – Ужгород: УжНУ, 2000. – 192с.
14. Теорії і методи соціальної роботи. / [За ред. Т.В. Семигіної, І.І. Миновича, І.М. Грига та ін.]. – К.: Академвидав, 2005. – 328с.
15. Тюття Л.Т., Іванова І.І. Соціальна робота: теорія і практика: Навч. посібник. – 2-ге вид. – К.: Знання, 2008. – 574с.
16. Шендеровський К., Ткач І. Документація в соціальній роботі: Навч. посібник. – К.: Главник, 2006. – 112с.

Інформаційні ресурси.

- Закон України "Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю" (базовий) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>;
- Закон України "Про соціальні послуги" (базовий)) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>;
- Закон України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>;
- Система дистанційного навчання СНУ ім. В. Даля – <http://moodle.snu.edu.ua/>

Методичне забезпечення

1. Волонтери в соціальній роботі: Навч. посібник / [О. Главник та ін.]. – К.: Главник, 2006. – 128с.
2. Вступ до соціальної роботи: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. / [За ред. Т.В. Семигіної, І.І. Миновича]. – К.: Академвидав, 2005. – 303с.
3. Карпенко О.Г. Професійне становлення соціального працівника: Навч.-метод. посібник. – К.: ДЦССМ, 2004. – 164с.
4. Короткий довідник нормативних документів з соціальної роботи: Навч.-довід. посібник. – Чернівці: Рута, 2007. – 98с.
5. Кубіцький С.О. Історія соціальної роботи в зарубіжних країнах: Навч. посібник. – К.: ДАКККіМ, 2009. – 298с.
6. Соціальна робота: Навч. посібник у 2 ч. / [К.М. Левківський, В.Л. Кулініченко, В.Є. Слушаєнко та ін.]. – К.: НТУУ “КПІ”, 2011. – Ч. 1. – 372с.
7. Соціальна робота: Навч. посібник у 2 ч. / [К.М. Левківський, В.Л. Кулініченко, В.Є. Слушаєнко та ін.]. – К.: НТУУ “КПІ”, 2011. – Ч. 2. – 384с.

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Присутність на заняттях та засвоєння лекційного матеріалу за темами	60	20
Присутність на заняттях (у період настановної сесії) та своєчасне виконання самостійних практичних завдань у межах тем	-	30
Індивідуальна робота	20	30
Залік (тест)	20	20
Разом	100	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Дотримання академічної доброчесності за курсом ґрунтується на внутрішньо-університетській системі запобігання та виявлення академічного плагіату. До основних вимог за курсом віднесено - посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Перевірка текстів на унікальність здійснюється однаковими для всіх здобувачів засобами:– за допомогою програмного забезпечення Unicheck і засобів системи MOODLE; за Internet-джерелами – за допомогою програми Antiplagiarism.net.

Завдання і заняття:

Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Здобувачі мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку здобувачі зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. Якщо здобувач вищої освіти відсутній з поважної причини, він/вона презентує виконані завдання під час консультації викладача. Здобувач вищої освіти має право на оскарження результатів оцінювання.

Поведінка в аудиторії:

Курс передбачає індивідуальну та групову роботу. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики. На аудиторні заняття слухачі мають з'являтися вчасно відповідно до діючого розкладу занять, яке міститься на сайті університету. Під час

занять усі його учасники мають дотримуватися вимог техніки безпеки.